C/2024/3673

26.6.2024

Aviz al Comitetului European al Regiunilor – Apărarea democrației

(C/2024/3673)

Raportor general:	József KÓBOR (HU/EA), membru al unei adunări locale: Consiliul Municipal Pécs
Documente de referință:	Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor privind apărarea democrației COM(2023) 630 Propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de modificare a Regulamentelor (UE) nr. 1024/2012 și (UE) 2018/1724 în ceea ce privește anumite cerințe prevăzute în Directiva (UE) XXXX/XXXX COM(2023) 636 Propunere de directivă a Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unor cerințe armonizate pe piața internă privind transparența reprezentării intereselor efectuată în numele țărilor terțe și de modificare a Directivei (UE) 2019/1937 COM(2023) 637 Recomandarea Comisiei referitoare la procese electorale incluzive și reziliente în Uniune și la consolidarea caracterului european și a desfășurării eficiente a alegerilor pentru Parlamentul European C(2023) 8626 Recomandarea Comisiei referitoare la promovarea implicării și a participării efective a cetățenilor și a organizațiilor societății civile la procesele de elaborare a politicilor publice C(2023) 8627

RECOMANDĂRI POLITICE

COMITETUL EUROPEAN AL REGIUNILOR (CoR),

Observații generale

1. are convingerea că stabilitatea, securitatea și prosperitatea UE se bazează pe susținerea fermă a principiilor, valorilor și instituțiilor democratice, la toate nivelurile; observă că printre condițiile prealabile externe pentru menținerea acestor valori se numără pacea și securitatea internațională, precum și menținerea unor relații economice și politice normale pe planeta noastră. Nu există democrație în condiții de război, nu există democrație în condiții de sărăcie sau incertitudine, nu există democrație atunci când oamenii se tem de viitor. Această realitate impune însă o responsabilitate specială conducerii Uniunii Europene, inclusiv Comisiei Europene și guvernelor statelor sale membre;

2. apără statul de drept, egalitatea în fața legii și separarea puterilor, care stau la baza democrației și reprezintă temelia acquis-ului comunitar pe care se construiește UE;

3. salută faptul că lucrările privind măsurile prezentate de Comisie în 2020 în Planul de acțiune pentru democrația europeană sunt în plină desfășurare, contribuind la consolidarea rezilienței democratice prin promovarea integrității alegerilor, protejarea libertății și a pluralismului mass-mediei și consolidarea luptei împotriva dezinformării, a acțiunilor străine de manipulare a informațiilor și a ingerințelor străine;

4. consideră că asigurarea unor sisteme și procese electorale solide, cu perturbări minime, sunt condiții prealabile de bază pentru democrații și că cetățenii se așteaptă la standarde ridicate de probitate din partea funcționarilor publici; avertizează că cazurile de corupție la nivelul UE subminează grav încrederea publicului în instituțiile UE;

5. sprijină ferm toate eforturile de a cultiva, proteja și consolida democrația europeană și de a înzestra într-o măsură mai mare societățile și autoritățile publice cu mijloacele necesare pentru a răspunde amenințărilor externe comune la adresa procesului democratic;

6. consideră că separarea puterilor este esențială pentru funcționarea democrației, așa cum este și necesitatea ca reprezentanții publici să aibă un comportament exemplar în calitate de lideri, dând dovadă de demnitate și integritate. În acest sens, Comitetul subliniază că este important ca acești reprezentanți să promoveze în mod activ implicarea și să servească cu diligență binele public, aliniindu-și eforturile la aspirațiile și nevoile cetățenilor în serviciul cărora se află;

7. constată că, în actualul context de securitate, care se modifică rapid, ar trebui luate măsuri specifice pentru a aborda, în timp util și în mod eficace, provocările cu care se confruntă valorile și instituțiile democratice, inclusiv polarizarea, influența disimulată și alte interferențe, violența și discursurile de incitare la ură împotriva reprezentanților aleși;

8. consideră că cetățenii au dreptul de a nu fi de acord și de a schimba guvernele prin alegeri, fără nicio ingerință străină sau internă;

9. observă că Conferința privind viitorul Europei a fost un exercițiu democratic important, dar că concluziile sale nu au fost încă puse în aplicare;

10. sprijină ferm schimbul de experiență și diseminarea de bune practici vizând consolidarea democrației în UE;

11. subliniază că autoritățile locale și regionale dispun de cunoștințe specifice în ceea ce privește identificarea potențialelor amenințări la adresa integrității proceselor democratice și consolidarea practicilor democratice pe teren; ele contribuie la consolidarea democrației europene prin promovarea și facilitarea participării cetățenilor la viața publică și, prin urmare, la alegerile europene, naționale, regionale și locale; regretă că acest lucru nu este recunoscut în inițiativele care vizează consolidarea democrației europene prezentate la nivelul UE;

12. își reiterează apelul la instituirea unui mecanism de dialog cu cetățenii, bazat pe realitatea zonei și sprijinit de autoritățile locale și regionale, care să asigure o comunicare bidirecțională între cetățeni și instituțiile UE;

Promovarea unor procese electorale favorabile incluziunii și reziliente

13. susține că procesele electorale incluzive și reziliente din UE ar trebui să respecte cele mai înalte standarde democratice și promovează inițiativele care vizează creșterea accesibilității alegerilor și a implicării politice cu mult înainte de momentul alegerilor, pentru a favoriza o prezență ridicată la vot;

14. sprijină toate eforturile menite să consolideze în continuare natura europeană și desfășurarea eficientă a alegerilor pentru Parlamentul European, să-i implice pe toți cetățenii în alegeri și să faciliteze exercitarea drepturilor electorale conexe;

15. consideră că este extrem de important ca legile electorale să asigure o mai mare participare și reprezentare la nivel local;

16. observă că autoritățile locale și regionale joacă un rol esențial în promovarea unor alegeri libere, corecte și reziliente în statele membre ale UE;

17. solicită consolidarea în continuare a rezilienței proceselor electorale, cu respectarea deplină a drepturilor fundamentale și a valorilor democratice consacrate în standardele UE și internaționale;

18. recunoaște că autorităților locale și regionale le revine, de asemenea, responsabilitatea specifică de a proteja mediul informațional în perioada alegerilor, asigurându-se că alegătorii primesc informații corecte în timp util, într-un mod accesibil și inteligibil și combătând manipularea informațiilor, interferențele și dezinformarea legate de alegeri, în colaborare cu alte părți interesate;

19. subliniază că este important ca autoritățile locale și regionale să furnizeze tuturor grupurilor de cetățeni, inclusiv tinerilor și persoanelor aflate în situații vulnerabile, cum ar fi persoanele cu handicap și persoanele care vorbesc limbi minoritare, informații privind normele de bază și modalitățile practice legate de exercitarea drepturilor lor electorale și să se asigure că metodele tradiționale de vot rămân disponibile în țările lor;

20. recunoaște rolul esențial al egalității de gen în consolidarea rezilienței democratice, pledând pentru inițiative care sprijină participarea pe picior de egalitate a femeilor la procesul electoral, atât în calitate de alegătoare, cât și de candidate, și subliniind importanța politicilor care urmăresc eliminarea barierelor din calea implicării politice a femeilor;

21. salută eforturile de consolidare a cooperării și a schimbului de bune practici în domeniul rezilienței democratice și electorale la nivel european, inclusiv în contextul Rețelei europene de cooperare privind alegerile (ECNE); regretă, însă, că dimensiunea locală și regională nu a fost suficient de bine integrată în această cooperare, în pofida obiectivului rețelei de a proteja alegerile la toate nivelurile; solicită, prin urmare, ca una din sesiunile ECNE să fie dedicată protejării alegerilor locale și regionale;

22. trebuie să se acorde o atenție deosebită transmiterii de informații cetățenilor Uniunii Europene care au dobândit această calitate prin naștere sau naturalizare și care își au reședința în țări terțe, pentru ca ei să poată participa în mod corespunzător la alegerile care au loc în Europa;

Promovarea participării cetățenilor la elaborarea politicilor publice

23. promovează implicarea incluzivă și efectivă a cetățenilor, a organizațiilor societății civile și a apărătorilor drepturilor omului la procesele de elaborare a politicilor publice;

24. constată că autoritățile locale și regionale joacă un rol esențial în promovarea unei participări democratice ample și favorabile incluziunii și în asigurarea unui mediu favorabil și incluziv, care să ofere cetățenilor oportunități de participare efectivă;

25. recunoaște importanța soluțiilor digitale pentru a consolida participarea publicului, recunoscând, în același timp, că este necesar să se creeze în continuare condiții pentru participarea fizică, atunci când este relevant;

26. ia act de importanța consolidării participării tinerilor la viața democratică a UE și atrage atenția asupra recomandărilor comune ale Comitetului European al Regiunilor și ale Forumului European al Tineretului incluse în Carta privind tineretul și democrația; subliniază rolul consiliilor locale pentru tineret ca platforme vitale pentru implicarea tinerilor în guvernanța democratică și în procesele decizionale; reamintește invitația adresată statelor membre de a lua serios în considerare reducerea vârstei de vot la 16 ani pentru toate alegerile locale și regionale din Europa și solicită realizarea de schimburi de date și de cunoștințe cu privire la impactul dispozițiilor instituționale asupra participării politice a tinerilor, de exemplu cu privire la vârsta minimă necesară pentru a vota și, respectiv, pentru a candida la alegeri ([1]);

27. consideră deosebit de importante procesele de implicare a cetățenilor prin care membrii comunității decid cum să cheltuiască o parte din bugetul public prin identificarea și prioritizarea proiectelor de cheltuieli publice. Bugetarea participativă consolidează democrația, construiește comunități mai puternice și generează o distribuție mai echitabilă a resurselor publice;

28. subliniază că autoritățile locale și regionale sunt piloni esențiali ai unei democrații funcționale, încurajându-i și capacitându-i pe cetățeni pentru a participa activ, în diferite moduri, la procesele de elaborare a politicilor publice – de exemplu prin intermediul grupurilor de dezbatere ale cetățenilor, al dialogurilor sau al adunărilor online sau offline;

([1]) Avizul Comitetului European al Regiunilor – Viitorul politicii pentru tineret în UE. Reflecții privind politica de tineret și integrarea aspectelor legate de tineret în contextul Anului European al Tineretului 2022 (JO C 79, 2.3.2023, p. 30).

29. recunoaște că implicarea organizațiilor societății civile este un aspect al respectării statului de drept și că participarea efectivă și incluzivă este garantată atunci când aceste organizații își pot desfășura activitatea într-un mediu sigur, în care drepturile lor fundamentale și cele ale membrilor lor sunt respectate;

30. subliniază că sensibilizarea cu privire la exemplele de succes de participare a cetățenilor în domeniile care contează cel mai mult pentru ei este esențială pentru încurajarea unei implicări sporite a cetățenilor în elaborarea politicilor. În acest context, menționează ca exemplu Convenția de la Aarhus a CEE-ONU, la care UE, în limitele competențelor sale, și toate statele membre sunt părți și care garantează drepturile procedurale ale publicului, inclusiv participarea publicului la procedurile de luare a deciziilor în domeniul mediului, oferind astfel cetățenilor posibilitatea de a-și face auzită vocea în ce privește îndeplinirea obiectivelor Pactului verde european;

31. subliniază că este important ca autoritățile locale și regionale să dispună de resurse adecvate, iar organizațiile societății civile să beneficieze de finanțare din surse publice și private; salută faptul că Uniunea Europeană oferă autorităților locale și regionale și organizațiilor societății civile oportunități de finanțare pentru a pune în aplicare proiecte care contribuie la promovarea valorilor UE, punând în lumină importanța strategiilor europene pentru Uniunea egalității;

32. invită instituțiile UE să consolideze implicarea autorităților locale și regionale, precum și a organizațiilor-umbrelă europene și naționale, și să consolideze implicarea acestora;

33. își menține angajamentul de a consolida comunicarea dintre instituțiile UE, comunitățile locale și cetățeni prin intermediul rețelei sale de consilieri regionali și locali, în sinergie cu proiectul Comisiei Europene „Construim Europa împreună cu autoritățile locale”, prin organizarea de dialoguri locale și implicarea tinerilor politicieni aleși în activitățile CoR;

34. solicită implicarea cetățenilor în elaborarea și/sau modificarea politicilor publice europene, naționale, regionale și locale. Participarea cetățenilor la acest proces este esențială pentru acceptarea unor astfel de politici. Fără o implicare prealabilă, punerea în aplicare a acestor politici poate duce la o respingere din partea cetățenilor;

Creșterea transparenței activităților de reprezentare a intereselor în numele țărilor terțe

35. îndeamnă Parlamentul European și Consiliul UE să evalueze în detaliu propunerea de directivă și să propună modificările necesare, cu respectarea deplină a drepturilor fundamentale și a valorilor democratice;

36. constată că definiția activității de reprezentare a intereselor este oarecum neclară. Prin urmare, trebuie aplicate abordările cele mai cuprinzătoare, generale, neutre din punct de vedere ideologic și practice pentru a se garanta că toate formele de reprezentare a intereselor sunt clar identificate și transparente. Este evident că orice persoană care se manifestă în spațiul public trebuie să se identifice și să dea dovadă de transparență;

37. avertizează că propunerea în cauză diferențiază tratamentul aplicat activităților economice de reprezentare a intereselor desfășurate în numele entităților din țări terțe de cel aplicat activităților economice de reprezentare a intereselor desfășurate în numele entităților organizațiilor multilaterale, al căror potențial politic și economic și a căror reprezentare a intereselor ar trebui să se afle în mare parte în afara Uniunii Europene;

38. își exprimă îngrijorarea cu privire la posibilul impact al directivei propuse, care ar putea avea consecințe nedorite și disproporționate (pentru entitățile finanțate din străinătate), fără a detecta în mod eficient amenințările reale la adresa democrației;

39. avertizează că este esențial să se aplice standarde de transparență justificabile și proporționale pentru toți și că trebuie să se dea dovadă de prudență în ceea ce privește posibilele consecințe de tip „bulgăre de zăpadă”, în alte părți ale lumii, ale directivei propuse;

40. condamnă orice limitare nejustificată a libertăților fundamentale și orice restricții la adresa spațiului civic și politic care încalcă legislația privind drepturile omului, inclusiv așa-numitele „legi privind agenții străini”;

41. consideră că unele organizații ale societății civile ar putea, având în vedere obiectivele pe care le urmăresc și mijloacele de care dispun, să exercite o influență semnificativă asupra vieții publice și a dezbaterii publice și că, într-un astfel de caz, obiectivul de creștere a transparenței în ceea ce privește sprijinul financiar acordat unor astfel de organizații ar putea constitui un motiv imperativ de interes general. Cu toate acestea, restricțiile ar trebui impuse numai în scopuri legitime, cum ar fi în interesul securității naționale, al siguranței publice sau al ordinii publice, și ar trebui să fie proporționale cu obiectivul de protejare a unor astfel de interese, fiind necesar să se opteze pentru mijloacele cele mai puțin intruzive de a atinge obiectivul dorit ([2]);

([2]) A se vedea, de exemplu, C-78/18.

Concluzii

42. salută propunerile Comisiei menite să implice cetățenii în procesul electoral și să crească încrederea publicului în alegeri, precum și să pună în aplicare politici care capacitează organismele locale și regionale și organizațiile cetățenești în vederea participării la dezbaterile publice și la elaborarea politicilor;

43. subliniază că autoritățile locale și regionale joacă un rol central în apărarea democrației europene și reprezintă un element indispensabil al structurii democratice europene, în care deciziile trebuie luate cât mai aproape de cetățeni, astfel cum se prevede la articolul 10 alineatul (3) din TUE;

44. îndeamnă Comisia Europeană să acorde prioritate colaborării cu autoritățile locale și regionale pentru a proteja în mod eficace democrația în UE, respectând și promovând în același timp principiile subsidiarității și statului de drept.

Bruxelles, 17 aprilie 2024.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Vasco ALVES CORDEIRO